

כעומד, ופולגתא היא לקמן דף טז: —  
תוספות] ולא לחי, סוף סוף הוה ליה ספק  
בדבריהן [בדברנן] וספק בדבריהן לחקל!

אמר רב חנין בר רבא אמר רב: מבוי  
שתיקנו בלחי או קורה ונפרץ הכותל מצידו  
של המבוי [ונשתייר באותו כותל לצד רשות  
הרבים ארבעה טפחים — וכדלעיל דף ה א]  
— מותר לטלטל בו, אם היתה הפירצה עד  
עשר אמות.

אבל אם היתה הפירצה יותר מעשר אמות  
צריך לסותמה, או לתקן את מקום הפירצה  
באמצעות "צורת הפתח". [משנה ברורה]

אבל, מבוי שהיה פתחו בצדו הפתוח לרשות  
הרבים רחב יותר מעשר אמות [שאז אי  
אפשר להכשירו בלחי או בקורה, כדתנן  
במתניתין, ב א], וסתם את מקצת הפתח עד  
שמיעטו לעשר אמות, ונפרצה פירצה באותה  
הסתימה, ונמצא שהפירצה היא "מראשו של  
מבוי" — דיה פירצה שכזאת בארבעה  
טפחים, כדי לאסור את הטלטול במבוי עד  
שיסתמנה. (21) [רא' ציור 1].

ותמהינן עלה: מאי שנא פירצה בכותל  
מצידו של מבוי, ששיעורה הוא בעשר  
אמות ולא בארבעה טפחים?

על כרחך, משום דאמר, והיינו, דקיימא לן  
[במשנה לקמן בדף טו ב] כי פירצה עד עשר  
פתחא הוא.

ואם כן, כשנפרץ המבוי מראשו — נמי  
נימא פתחא הוא, ונכשיר אף בראשו  
בפירצה עד עשר אמות!?

ומשנינן: אמר רב הונא בריה דרב יהושע:  
הא דאמר רב "נפרץ מראשו בארבעה" מיירי  
בכנון שנפרץ מראשו בקרן זוית, במקום  
שבו מתחברת הסתימה שסתם בראש המבוי  
עם הכותל מהצד, לאורך המבוי. [רא' ציור 2]

והיתה הפירצה בזוית, מקצתה בסתימה  
שבראש הכותל ומקצתה בכותל שמהצד.

ומשום הכי לא מכשיר שם רב פירצה עד  
עשר אמות בתורת "פתח", היות דפתחא  
בקרן זוית לא עבדי אינשי!

וכיון שאין דנין פירצה זו כשיעור פתח  
דעלמא, דנין הפירצה — כדי שתפסול את  
הכשר המבוי בלחי או בקורה — בארבעה  
טפחים, שהוא שיעור מקום חשוב.  
[ריטב"א]

ורב הונא פליג על רב חנין בר רבא דאמר  
משמיה דרב דפירצה מצידו של מבוי היא  
בעשר, ואמר:

אחד זה, מבוי שנפרץ מראשו ואחד זה, מבוי  
שנפרץ מצידו, שיעור פרצתו האוסרת אותו  
בטלטול — בארבעה טפחים. (22)

ואילו הא דאמרינן "מראשו בארבעה",  
הכוונה היא, שפרץ ארבעה טפחים, שהם כמו  
יותר מארבעה טפחים.

21. התוספות מדייקים בלשון הגמרא:  
הא דאמרינן "מבוי מצידו — בעשר",  
הכוונה היא, פרוץ יותר מעשר אמות. ועשר  
עצמו הוא בכלל פחות מעשר.

ב. מבוי הפתוח משני צדיו [זה כנגד זה] לרשות הרבים נקרא "מבוי מפולש", ואינו ניתר אלא בצורת פתח בצידו האחד הפתוח לרשות הרבים ובכך נעשה המבוי כמבוי סתום. ואז עושה לחי או קורה בצדו השני הפתוח לרשות הרבים, ומותר לטלטל בו.

[רא' ציור 2]

[נתבאר על פי פירוש רש"י כאן. ומיהו לקמן בעמוד ב פליגי אמוראי בהיתר מבוי מפולש, אם ניתר בצורת הפתח, או בעינן דלת].

**מבוי עקום** שהוא מבוי המתעקם באמצעותו, כגון שהולך מדרום לצפון, ומתעקם ופונה לצד מערב כצורת ד', ושני ראשיו — בצד דרום ובצד מערב — פתוחים לרשות הרבים, נחלקו בו אמוראים כיצד מתירו:

**רב אמר:** תורתו של המבוי העקום, הוא כמבוי מפולש!

שרואים אנו את שני חלקי המבוי כמבואות ישרים הנפגשים בראשם במקום העקמימות.

והפתח שבעקמימות, נחשב כפתח המשמש את שני המבואות, כיציאה למבוי השני, ומשם אל רשות הרבים. והרי הוא כאילו פתוח שם לרשות הרבים.

ונמצא שיש כאן שני מבואות ישרים מפולשים.

**וכן אמר ליה רב הונא לרב חנן בר רבא —** דאמר משמיה דרב דמצידו "פרצתו בעשר" — **לא תפלוג עלאי** [אל תחלוך עלי] שאל תאמר בשם רב, שפירצת מבוי בצדו היא בעשר אמות אלא היא בארבעה טפחים.

דהא רב איקלע הגיע לדמחריא [שם מקום], **ועבד עובדא כוותי** [ועשה מעשה כמוני], ואסר מבוי שנפרץ מצידו בארבעה טפחים!

**אמר ליה רב חנן בר רבא לרב הונא:** מהמעשה ההוא שהחמיר רב לאסור פירצה בארבעה טפחים אין להוכיח. כי התם לאו מדינא הוא.

אלא רב, בקעה מצא וגדר בה גדר!

לפי שהיו שם עמי הארצות, וזלזלו במצוות, החמיר עליהן רב לעשות סייג להרחיקן מן העבירה, כאדם הגודר בקעה פרוצה לשומרה. [רש"י]

**אמר רב נחמן בר יצחק:** כוותיה [כמו] דרב הונא, דאמר, אף מצידו פרצתו בארבעה — **מסתברא!**

**דאיתמר:**

א. מבוי המוקף משלושת רוחותיו, ופתוח בצדו האחד לרשות הרבים, נקרא "מבוי סתום", וזה הוא "מבוי סתם" שלמדנו שהוא ניתר בלחי וקורה. [רא' ציור 1]

ואילו רב הונא בא לומר שמבוי הפרוץ במלואו לרשות הרבים, הזקוק להיתר של לחי וקורה, נאמר היתרו רק אם יש לו פתח אחד בלבד לרשות הרבים. שאז הלחי או הקורה סותמים אותו לגמרי. אבל, אם יהיה למבוי פירצה נוספת באחד מכתליו, לא תעזור לו

22. ולא נחלק רב הונא על המשנה לקמן האומרת שפירצה עד עשר אמות נחשבת כפתח. כי המשנה מתייחסת למקום המוקף סביב במחיצות, שאינו צריך תיקון כלל, שאז הפירצות שהן פחות מעשר אמות נחשבות כפתח, ואינן אוסרות אותו בטילטול.

ולכן ניתן להתיר את שני המבואות על ידי עשיית צורת הפתח בעקמימות המשמשת פתח לשניהם, ובכך לסתום את שני המבואות, ועושה לכל אחד מהם לחי או קורה בפתחו הפתוח לרשות הרבים.<sup>(23)</sup>

[רא' ציור 1]

**ושמואל אמר: תורתו של מבוי עקום – כמבוי סתום! שאין צריך בעקמומיתו כלום.**

דלא מצרכינן צורת הפתח, אלא למבואות המפולשים זה כנגד זה לרשות הרבים.

ולפיכך: בני המבוי הפונה לדרום עושין לחי לפתחן, ובני המבוי הפונה למערב עושין לחי לפתחן.<sup>(24)</sup> [רא' ציור 2]

ומוכיח מכאן רב נחמן כרב הונא שפירצת מבוי אף מצידו היא בארבעה טפחים:

שהרי הכא, במבוי עקום – **במאי עסקינן?**

**אילימא דמיירי שהמקום שבו נתעקם המבוי הוא ברוחב יותר מעשר אמות.**

לא יתכן לומר כן. היות:

וכי **בהא לימא שמואל תורתו כסתום ולא כמפולש?**!

והרי כיון שכל אחד משני המבואות הישרים

פרוץ לחבירו במקום העקמומית ביותר מעשר אמות, אין אלו שני מבואות סתומים, אלא מבוי אחד ארוך הוא, שפתוח בשני צידיו לרשות הרבים, דהיינו מבוי מפולש!<sup>(25)</sup>

**אלא, לאו, המדובר הוא שהיה המבוי, במקום שנתעקם, ברוחב עשר אמות ולא יותר.**

ומכל מקום, למרות שאין רוחב הפירצה בעקמומית יותר מעשר אמות, **קאמר רב שתורתו של המבוי הזה הוא כדין מבוי מפולש.**

**אלמא, פירצת מבוי מצידו לרב – אוסרת אפילו בארבעה טפחים.**

שהרי אין הבדל בין פירצת עשר אמות לבין פירצת ארבעה טפחים, לפי שכל פירצה שאינה יותר מעשר אמות נחשבת פתח ולא פירצה. ורק ביחס להתיר מבוי בלחי או בקורה היא נחשבת כפירצה, כדי לפסול את הכשר המבוי בלחי או בקורה.

והוכחת הגמרא היא מכך שאם פירצה של ארבעה טפחים בצידו אינה אוסרת, הרי במבוי עקום נמי, לא תהא עקמומיתו אלא כפירצה בצידו, דאינה אוסרת.

24. ועיין רש"י לקמן דף ח א דמשמע, שאם אין עושין שני לחיין, המבוי כולו אסור. ועיין גאון יעקב שם, שתמה על זה.

ויש מפרשים: שנותנין ל"עקמומית" תורת פתח של מבוי סתום, ועושה שם בעקמומית לחי או קורה, מלבד לחי או קורה בשני פתחי המבואות שברשות הרבים. [רא' ציור 3]

25. ולדעת היש מפרשים הכי מקשינן: וכי בהא

הגדרת אותה פירצה כ"פתח", כיון שלא תיקנו חכמים הכשר לחי וקורה למבוי שכזה עד שיסתום את הפירצה.

23. והא דלא מהני ליה שיתירונו כמבוי מפולש גמור בצורת הפתח מצד אחד, ולחי וקורה מצד שני – פירשו בתוספות, דבעינן שתיראה צורת הפתח לכל בני המבוי.

ומשנין: **התם**, בדרכי אמי ורבי אסי, מיירי בדאיכא לפירצה גידודי [גידוד: שפה, כלומר: לא נפרץ הכותל לגמרי עד יסודו, אלא נשארה שפה בגובה שלושה או ארבעה טפחים]. [רא' ציור 1]

וכיון שאין הפירצה הזאת נוחה לעבור בה, על כן שיעור פרכתה בעשר!

אבל **הכא**, בדרכ הונא ורב חנן, מיירי בדליכא לפירצה גידודי, ונוחה לעבור בה. אלא שמכל מקום לא בקעי בה רבים, שפרוצה היא למקום מטונף או מקולקל!

[סוגיית עירוב רשות הרבים]

**תנו רבנן: כיצד מערבין דרך רשות הרבים** כלומר: כיצד מתקנין אותו, שיהיה מותר בטלטול [לכשיעשו שם עירובי חצרות]? (26)

**עושה צורת הפתח מכאן** בראשו האחד, ולחי וקורה [או קורה, רי"ף ורא"ש] **מכאן**, בראשו השני שבסוף העיר [דברי תנא קמא].

[רא' ציור 2]

**חנניה אומר:** פליגי בה בית שמאי ובית הלל:

**בית שמאי אומרים:** עושה דלת מכאן ודלת מכאן, בשתי קצות רשות הרבים משני צידי העיר, וכשהוא יוצא ונכנס — נועל את הדלת אחריו. [רא' ציור 3]

**ורב חנן בר רבא** דאמר בשם רב שפירצת מבוי בצידו היא רק ביותר מעשר, אמר לך: ליכא לאוכוחי מהא.

כי **שאני התם**, במבוי עקום, דקא בקעי בה בעקמומית רבים [עוברים שם אנשים רבים] באותה הפירצה, בשעה שעוברים מרשות הרבים שבצדו האחד של המבוי לרשות הרבים שבצדו השני של מבוי. ועל כן שיעור הפירצה הוא בפחות מעשר!

ותמהינן: **מכלל**, מה דאמרת: דרב חנן בר רבא מודה דהיכא דבקעי בה רבים אין שיעור פרצתו בעשר, איכא למשמע מינה **דרב הונא**, דפליג על רב חנן, **סבר דאף על גב דלא בקעי בה רבים** [ומשכחת לה בפרוצה למקום מטונף או מקולקל] שיעור פרצתו בארבעה.

והשתא תיקשי: **מאי שנא** מהא דאמרי רבי אמי ורבי אסי [לעיל דף ה א]: מבוי שנפרץ מצידו כלפי ראשו — מתיר בפירצה עד עשר.

והניחא אי הוה אמינא דרב חנן ורב הונא מיירי בפירצה דבקעי בה רבים, לא הוי קשיא לן, משום דיש לומר, שרבי אמי ורבי אסי מיירי בלא בקעי בה רבים.

אבל, אי אמרת דרב הונא מיירי בדלא בקעי בה רבים, ומכל מקום פירצתו בארבעה סבירא ליה, תיקשי: מאי שנא מדרכי אמי ורבי אסי?

26. רשות הרבים: רחוב בעיר שאין בה חומה, ומצויין בעיר ששים ריבוא אנשים, ורחב שש עשרה אמה, והולך הרחוב משער שבצדה האחד של העיר לשער שבצדה השני של העיר, שהוא כנגד השער הראשון, רש"י.

לימא שמואל תורתו כסתום ודי בנתינת לחי בעקמומיתו [מלבד שני לחיין שבפתחיו]? והרי למבוי סתום לא מהני לחי כשהוא פתוח בראשו יותר מעשר, כדתנן במתניתין: והרחב מעשר ימעט!